

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collatie van P. Cornelius Hazart Priester Der Societeyt Jesv

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

Het II. Deel. Dat de worden Christi eyghentlijck moeten verstaen worden.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71405)

moeten figuerlijck, of geestelijck verstaen worden: om van dit eerste deel te sluyten/blijckt dat Par-tije de woorden Christi, tot noch toe verkeerdelijck/ende qualijck opgenomen heeft/als sy die figuerlijck, oneygentlijck, ende gheestelijker wijze verstaen heeft. Ick komme van tot het Tweede deel, ende gae bewijfen/dat sy moeten eygentlijck/ende soo als sy leggen/ en luyden / verstaen worden/dat is/ van het wesentlijck lichaem / ende bloedt Christi.

HET II. DEEL.

Dat de worden Christi eyghentlijck moeten verstaen worden:

HET I. CAPITTEL.

Raekende het lichaem.

De woorden Christi, volgens den H. Mat-thæus cap. 26. sijn dese: Neemt, ende eet, dat is mijn lichaem, de selbe heeft Marcus cap. 14. dese leggen Lucas, ende Paulus wat breeder opt: Lucas seght Cap. 22. Hy nam broodt, ende als hy gedanckt hadde, brack, en gaf haer seggende: Dat is mijn lichaem, 'twelck voor u ghegeven wort, doet dat eet mijnder ghedachtenisse. Den H. Apostel Paulus sept 1. Cor. 11. Als hy ghedanckt hadde, brack, ende seyde: Neemt, Eet, dat is mijn lichaem, 'twelck voor ul. ghebroken wort, doet dat tot mijnder ghedachtenisse.

Laet ons nu elck deel in 'tbesonder gaen opweghen:

Voor eerst, seght Christus: Neemt, ende eedt: wat sullen wy nemen/ende eten: broodt dat en segge

25 ; ge

ge ick niet/seght Christus: wat dan heere & mijn
 lichaem: soo belast ghy ons dan / heere / te ne-
 men/ende te eten uw' lichaem: Jae ick / mijn
 woorden sijn klaer: Ick hoorze wel / dat ghy
 plat upt seght/nemt, ende eet mijn lichaem, maer
 ober hondert ende eenighe jaren / isser opghe-
 komen een seker ghesintheit / die haer selven
 noemen / Ghereformeerde, dese willen ons wijs
 maeken/dat ghy dooz dat woordken/ Lichaem,
 soudt verstaen hebben / een teeken uws lichaems,
 ober sulcx dat de woorden niet eygentlyck/
 maer figuerlyck moeten verstaen worden: seght
 wy dan heere/wat lichaem moeten wy nemen/
 en eten? wat vzaeghe is dit? ick hebbe u niet
 klare woorden gheseyt dat ghy sout nemen/en-
 de eten/ dat lichaem, 'twelck voor u ghegeven wort.
 Het wel op elck woort: Eest op dese woorden:
 'twelck gegeven wort. Daernaec/op dese woorden:
 Voor ul, ende hier upt sult ghy sien / dat ick niet
 een teeken des lichaems, maer mijn eyghen / ende
 natuerlyck / ende mijn lichaem in substantie/
 'twelck gehangen heeft aen het kruys / belaste
 te nemen en te eten.

Ten tweeden dan/heeft de heere Christus gesept:
 'twelck ghegeven wort: Wat verstaet hy / dooz
 dese woorden? Den Dorechtlichen Bijbel seyt/dat
 dit te segghen is: 'twelck overgegeven wort in de
 doot: wel gheseyt: want hier op argumentere
 ick nu in deser voeghen:

'twelck moest overgegeven worden ter doot, en
 sterven aen t'kruys, was het eygen lichaem Christi in
 substantie:maer t'gene Christus aen sijne discipelen be-
 laste te nemen ende te eten, was t'selve dat moest over-
 gegeven worden ter doot, en sterven aen t'kruys, Ergo
 t'gene Christus sijne discipelen belaste te nemen, ende
 te eten was het eyghen lichaem Christi in substantie.
 Nu op een andere maniere:

T'gene aen t'kruys moest sterven en was noch broot,
 noch figure, ofre enckel teeken des lichaems:

Maer t'gene Christus gaf aen sijne discipelen, was,
 t'ghene

ghene moest sterven aen t'kruys:

Ergo t'gene Christus gaf aen sijne discipelen, en was noch broodt, noch figure, ofte enckel teeken des lichaems.

Partije: wy bekennen / dat Christus ons belast heeft / te nemen ende eten het lichaem / t'welck is ghestorven aen t'kruys, maer wy loochenen / dat hy ghesproken heeft van een lichaemlijck eten sijns lichaems.

Catholijck. Ick thoone u / dat hy gheseyt heeft / dat wy souden nemen ende eten / sijn eyghen lichaem in substantie, t'hoont my nu eens / waer hy seyt dat dit niet lichaemlijcker, maer geestelijcker wyse gheschieden moet. Ick sal u contrarie bewijzen;

Christus, soo nu gherhoont is / upt sijn eyghen woorden / en geeft gheen teeken / noch figure sijns lichaems / maer sijn lichaem / t'welck aen t'kruys heeft gehangen: dat en kan niet anders wesen als sijn eyghen / natuerlijck / ende wesentlijck lichaem / soo en gheeft hyt dan niet gheestelijck / maer lichaemlijck soo het aen het kruys heeft ghehangen.

Ten derden, moet ghy optoeghen dese twee woordekens: VOOR VL. want Christus seght dat wy dat lichaem souden nemen / ende eten / t'welck VOOR ONS soude sterben. Mercht wel / dat hy niet en seght / t'welck AEN VL. ghegeven wort / maer VOOR VL. Du t'gene dat VOOR EEN ANDER ghegeven wort / moet nootsakelijck wesen / of Rantzoen, of betalinghe van schulden, ofte eenighe andere Voldoeninge: Ergo t'ghene Christus in t'Abontmael ons heeft ghegeven / moet nootsakelijck wesen / of Rantzoen, of betalinghe van schulden, of eenighe andere Voldoeninge: Want hy seght / dat het VOOR ONS ghegeven wort: Du ist seker / dat noch broodt / noch een teeken / ofte figure des lichaems / ons kosten dienen tot Rantzoen, betalinge, of eenighe andere Voldoeninge, maer

alleen het eeghen / ende wesentlijck lichaem Christi: Ergo als hy ons seght / dat wy souden nemen / ende eten / dat / t'welck VOOR ONS is gekrupst gheweest / hy belast ons te nemen / ende te eten / dat / t'welck ons heeft ghedient tot Rantzoen, betalinghe, ofte eenighe andeere Voldoeninghe: soo belast hy ons dan te nemen / ende te eten / niet Broodt / niet een teeken sijns lichaems / maer sijn eeghen / ende wesentlijck lichaem / want niet anders en heeft ons ghedient tot rantzoen &c.

Partije dat moet alles verstaen worden van t'lichaem Christi t'welck voor ons is gekrupst gheweest / waer van wy deelachtigh worden als wy het broodt / een teeken wesende sijns lichaems / in t'Nachtmael / ontfangen.

Catholijck. T'is alrijt het out lieken dat ghy Ileden / singht: Wel aen: Ick thoone dat de woorden Christi soo niet en kunnen verstaen worden / ghelijck als ghy seght: Laet ons die noch eens herhalen:

Neemt, ende eet, dat is mijn lichaem, t'welck voor ul. gegeven, (dat is / overgegeven wort in den doot) soo als ghy self dat verklaert.

Ten eersten: Ghy komt hier wederom boort met Broodt, ende teeken des lichaems: Ick hebbe nu bewesen dat Christus nergens gheseyt heeft / dat hy Broodt gaf / ofte Teeken des lichaems. Dat hy dit niet en kan seggen / berhoone ick wederom uyt sijne eeghen woorden.

Hy belast ons te nemen ende te eten, dat lichaem, t'welck voor ons soude gecrupst worden. Dat en kont ghy niet loochenen / want / de woorden sijn klaer / ende t'is oock de eeghen verklaringe van ulwen Dortschen Bijbel: Du seght ghy t'is waer / hy heeft ons belast te nemen / ende te eten / t'lichaem t'welck voor ons is gekrupst gheweest / doch niet lichamelijcker maer gheestelijcker wise. Breynght my dan een Schysure boort / daer de Heere Christus gheseyt heeft / dat hy
sijn

sijn lichaem wil alleen gheestelijcker, ende niet
 lichamelijcker wijze ontfanghen hebben: Ick en
 verespfeche niet meer als eene: Die en syt ghy
 niet machtich by te setten (want eene ofte twee/
 die ghy syt ghehoon boort te brengen / hebbe
 ick boven gethoont hier geensins ter sake te
 dienen) soo blijven wy dan by de woorden Chris-
 ti met de welcke hy ons belast te nemen / ende
 te eten dat lichaem / t'welck voor ons is ghecruyst
 gheweest. Nu dat lichaem en was niet gheeste-
 lijck / maer lichaemelijck / ende in sijn natuer-
 lijck wesen; soo belast hy ons dan te nemen/en-
 de te eten / niet een gheestelijck / maer sijn lic-
 haemelijck lichaem soo het is in sijn natuerlijck
 wesen: Een lichaem in sijn natuerlijck wesen
 en konnen wy niet anders ontfanghen / dan
 het ons van Christo ghegeven wort: Het wort
 ons van hem gegeven lichamelijck / ende in sijn
 wesen (want soo is het boort ons ghekrupst ge-
 weest) ergo t'wordt van ons doock lichamelijck /
 ende in sijn wesen ontfanghen.

HET II. CAPITTEL.

Raekende het bloedt, ofte den
Beker.

CAtholijck. Ick hebbe boven bemerckt dat
 Christus, noch pmant bande Apostelen / ofte
 Euangelisten opt gheseyt hebben / dat ons / in
 t' H. Avontmael / wijn wort gegeven: Nu sal ick
 bewijfen dat het sijn bloedt in substantie / ende
 wesentlijck is / t'ghene hy gegeven heeft in den
 beker: Waer nyr volghen moet dat sijne wooz-
 den eygentlijck moeten genomen worden. Laet
 ons diehooren / soo se den H. Mattheus, ons boort-
 stelt. Hy nam den drinck-beker, ende gedanckt hebben-
 de, gaf haer segghende drinckt alle daer uyt: Want
 dat is mijn bloedt, het welck voor vele vergoten
 wort

wort tot vergevinge der sonde. **De Heere Christus** dan belast uyt den beker te drincken: **Wat sul-**
len wy daer uyt drincken Heere? Wijn? ofte een
teeken van uw' bloedt? dat en hoort ghy niet
segghe / seyt Christus, waerom en ledt ghy op
mijne woorden niet? ick segghe: Drinkt uyt den
beker, want dat is mijn bloedt, ick en spreke noch
van wijn/ noch van teeken mijns bloeds; maer
ick segghe wydzuckelijck dat mijn bloedt in
den beker is: als ick u dan segghe / dat ghy uyt
den beker sout drincken / ick en segghe niet dat
ghy wijn, ofte een teeken mijns bloeds daer uyt
drincken sout/ maer mijn bloedt, ick en kan u dit
niet klaerder segghen: want genomen / daer
waer ymant die een glas in de handt hadde/ en-
de septe aen een ander / drinckt uyt dit glas/
want het is spaensche wijn: is dit niet klaer ge-
sept: daer is spaensche wijn in t'glas? alsoo
hebbe ick mede gesept: Drinkt uyt den beker, want
dat is mijn bloedt, dat woordken WANT, is de
reden/ waerom ghy drincken moet uyt den be-
ker/ te weten/ om dat mijn bloedt is in den be-
ker/ ofte soo Lucas seght/ om dat het den Beker
mijns bloets is.

Maer/ Heere/ ick moet u noch een woordken
braghen: onse Nieuwgesinde willen ons wijs
maeken/ datter uw' bloedt niet en is in wesen/
ende substantie; hoe sullen wy maeken? Wel/
antwoort Christus, of sy u wilden wijs maeken
dat wit/ swart is / sonder daerom moeten ghe-
loeben? Ledt wederom op mijne woorden:

Ick en hebbe niet alleen gesept/ dat ghy mijn
bloedt uyt den beker sout drincken / maer heb-
ber tot alle bebestinge / ende versekeringhe by
gevoeght / wat bloedt dat ghy daer uyt sout
drincken/ te weten / dat / t'welck vergoten soude
worden aen t'ker uys tot vergiffnisse der sonden. Des-
se woorden hebbe ick daer expresselijck by ghe-
voeght/ om dat ghy sout seker sijn/ dat ghy niet
een figure/ ofte teeken mijns bloeds/ ofte wijn/
uyt

uyt den beker sout drincken / maer mijn bloedt
in wesen / ende substantie : want t'ghene booz u
is vergoten aen t'krupg tot vergiffenisse der sonden,
ende is noch wijn / noch teeken mijns bloedts
geweest / maer mijn eegen bloedt in wesen / ende
substantie / als ick u dan segghe / drinckt uyt den
beker, want t'is mijn bloedt, t'welck voor u vergoten
wort tot vergiffenisse der sonden, ick en wille niet
segghe dat ghy uyt den beker sout drincken
wijn / of een teeken mijns bloedts / maer mijn
eeghen bloedt in wesen / ende substantie : ver-
volgens moeten mijne woorden niet figuerlijck,
maer eygentlijck verstaen worden.

De woorden handt H. Lucas sullen ons meer
lichtg gheben : Cap. 22. seyt hy / volgheng den
Griecyschen text : Dit is den beker het nieuwe te-
stament in mijnen bloede, welcken beker voor ul. uyt-
ghestort wort : Noteert / dat / volgens desen text /
Christus seyt / dat den beker selve booz ons uyt-
ghestort wort; soo besluyt ick dan in deser boe-
ghen:

Al wat hier wort gheseyt vergoten te sijn tot vergif-
fenisse der sonden, is het warachtich bloedt Christi ghe-
weest, ende niet wijn:

Maer t'ghene in den beker was, is dat gheweest
t'welck vergoten wiert tot vergiffenisse der son-
den:

Ergo t'ghene in den beker was, is gheweest het wa-
rachtich bloedt Christi, ende niet wijn.

De eerste boozstellinghe is ghewis / ende
klaer / want niets en kost booz ons vergoten
worden tot verghevinge der sonden, als het bloedt
Christi, siet 1. Pet. 1. v. 19. Rom. 3. v. 19. Rom. 3. v. 14. Ioan.
1. c. 1. v. 7. ende elders.

De tweede boozstellinghe / is mede soo klaer
als den dagh / uyt den Griecyschen text handt
H. Lucas nu datelijck van my bygebracht / daer
uytdruckelijck wort gheseydt / dat den Beker
selve wiert uyt-ghestort tot vergiffenisse der son-
den; dit en kan niet anders verstaen worden /
als /

als / dat upt den beker ghestoxt wierdt tot verghiffenisse der sonden, dat / t'welck in den beker was: Nu dan / dat / t'welck inden beker was / ende upt ghestoxt wierdt / of het was bloedt / of het was wijn: t'en kost gheuen wijn sijn / want t'is eene grove lasteringhe te segghen / dat Wijn hoor ons soude ghestoxt sijn tot verghiffenisse der sonden, soo is het dan waerachtigh / ende natuerlijck bloedt Christi gheweest / t'welck metter daet in den beker was / ende daer upt ghestoxt wierdt: daerom woxt oock byghetoeght: T'is den beker, in mijnen bloede, dat is / den beker van mijn bloedt: **Ick herhale nu noch eens mijn hoor gaende argument op een ander maniere: dooz eenen Syllogismus expositorius.**

Dat, t'welck vergoten is tot vergevinghe der sonden, is het bloedt Christi gheweest, ende niet wijn;

Dat, t'welck vergoten is gheweest, was in den beker:

Ergo, dat, t'welck in den beker was, was het bloedt Christi, ende niet wijn.

Dolght dan hier upt dat de woorzen Christi Dit is mijn bloedt, niet figuerlijck, ofte oneyghentlijck, maer eyghentlijck, soo als sy lupden / sonder bydoen van / teecken, moeten verstaen worden.

Partije. De woorzen ober den drinck-beker moeten figuerlijck verstaen worden / want de Heere Christus seght / dat den drinck-beker het nieuw testamentis; maer den drinck-beker en is in het nieuw testament niet verandert gheweest / soo moeten dan de woorzen ober den drinck-beker niet eyghentlijck maer figuerlijck verstaen worden.

Catholijck. Dit is / hoorwaer / een slauw reden / ende een seer arm bescheedt: want Christus heeft sijn selben verklaert / wat hy dooz dit woorzeken (Beker) wilde verstaen hebben / te weten / niet het vat / ofte kroeg van steen / tin / of silber ghemaecht / maer dat / t'welck in den beker was: Want als de Evangelisten verhaelt hebben / dat Christus den Beker nam in sijne hand

handen / sy voegghender hy / dat hy aen sijne Apostelen ghepdt heeft / Drinckt alle daer uyt, waer mede hy te kennen gheeft / dat hy sprack van't ghene in den beker was, want hy seyde: Drinckt het ghene in den beker is. Wanneer hy dan seght / den beker is het nieuw testament, hy en spreekt vanden beker selbe niet / maer volghens sijn eyghen verklaringhe / van't ghene in den beker was / ofte van dat / t'welck de Apostelen upt den beker moesten drincken : en van dit seght hy klaer / dat het sijn bloedt is / ende sijn bloedt is waerachtelijck het nieuw testament / soo Paulus seydt *Heb. 10. 29.* soo en spreekt van Christus hier niet figuerlijck, maer warachtelijck, niet oneyghentlijck, maer eyghentlijck. Want hy heeft selbe verklaert / dat hy niet en sprack vanden beker, maer van't ghene in den beker was.

Partije. Den Beker woerdt ghenomen booz't ghene in den beker was : Ergo hy spreekt figuerlijck, ende oneyghentlijck.

Catholijck. Ten volghet niet dat hy daerom figuerlijck spreekt: want Partije selbe moet my bekennen dat den beker booz' soo deel als hy van steen / ofte eenighe andere materie was / gheen figure en was van't nieuw testament: Ergo niet figuerlijck.

Hi loochene teck oock / dat hy hier oneyghentlijck spreekt / want voor eerst, die maniere van spreken / drinckt dat glas, of dien beker is goet, of dat vat is fransch, spaensch, &c. is soo ghemeen onder de menschen / ende van alle tijden soo ghebruyckelijck gheweest / dat se wel by magh passeren booz' een eyghene maniere van spreken / ofre immers booz' soodanighe / die oock een kindt soude verstaen.

Ten anderen / hoe volghet dit? Christus noemt den Beker, inde plaetse van't ghene in den beker was: Ergo hy spreekt oneyghentlijck van't ghene in den beker was? t'is eben of iemandt sittende op een maeltijdt / seyde: drinckt dit glas.

Hy

Hy noemt het glas, in de plaetse vanden wijn / die daer in is: Ergo hy spreekt oneyghentlijck vanden wijn / ofte seght / dat in't glas / maer een teeken van wijn is: wegh/wegh met sulcke monsters van consequentien.

Hoe dat ghy van dese woorden / den Beker is't nieuw testament, neemt / ofte niet: eyghentlijck / ofte oneyghentlijck / dit blijft vast / ende ghe- wis / dat dese woorden Christi, dit is mijn bloedt t'welck voor u lieden vergoten wordt tot vergevinghe der sonden, niet oneyghentlijck, of figuerlijck, maer eyghentlijck, ende warachtelijck moeten verstaen worden / van't eyghen / ende natuerlijck / substantieel bloedt Christi, t'welck hy ons belast te dinken.

HET III. DEEL.

HET I. CAPITTEL.

Het voorgaende wordt bevesticht met de woorden vanden H.

Paulus. 1. Cor. 11.

O ozdentlijck boozt te gaen sullen wy het heel verhael vanden H. Paulus de- len in verscheyden deelen / ende rhoonen dat den selven Apostel nootzakelijck moet spre- ken van jet anders als broodt / ende wijn / ofte van een teeken ende figure des lichaems ende des bloedts.